

HEEMKUNDIGE KRING “Norbert de Vrijter”

MEDEDELINGEN:

- Heemkundige namiddag-uitstap naar Lier op zaterdag 26 mei 2001
- Heemkundige uitstap: zaterdag 08 september 2001.
- 5de jaargetijde Heksenboom: zondag 26 augustus 2001.

Negentiende jaargang nr. 72, mei '01

Driemaandelijks contactblad van de heemkundige kring “Norbert de Vrijter”

Afgiftekantoor: 2275 Lille

Verantwoordelijke uitgever: Heemkundige Kring “Norbert de Vrijter” VZW

p.a. Jos Aerts, Boskant 17, 2275 Lille.

Rek.nr. 954-7353871-55

- Advertenties
- De gebroeders Gaulard
- Bien
- Kempense schuur te Gierle wordt gerestaureerd
- Uitstap naar Lier
- Diversen

Informatie Heemkundige kring

De heemkundige kring "Norbert de Vrijter" is op 1 maart 1983 opgericht en heeft tot doel zich toe te leggen op het bewaren, bestuderen, verzamelen, bekendmaken en het doen waarderen van het heem, de oudheidkunde, de geschiedenis en de volkskunde van de deelgemeenten Gierle, Lille, Poederlee en Wechelderzande.

Het lidgeld bedraagt 500,- fr. per jaar. Hiervoor ontvangt u de 4 contactbladen en het jaarboek.

Bestuursleden

Voorzitter	: Jos Aerts, Boskant 17, Lille. 014/88.07.77.
Ondervoorzitter	: Jules Van Olmen, Vlimmersebaan 58, Wechelderzande. 03/312.07.80.
Secretaris	: Louis Bertels, Valvekenstraat 20, Lille. 014/88.39.09
Penningmeester	: Jos Willems, Heiend 7, Lille. 014/88.02.66.
Bestuursleden	: Emiel Peeters, Vondelweg 10, Gierle. 014/55.64.18. Vic Van Duppen, Middelveld 27, Gierle. 014/55.51.57. Rosette Dillen, Moereind 22, Wechelderzande. 03/312.49.03. Susy Govaerts, Brevenndijk 4, Wechelderzande. 03/309.06.03. Jos Geysen, Zagerijstraat 35, Lille. 014/88.10.79. Frans Van Glabbeek, Poederleeseweg 42, Lille. 014/88.02.89. Walter Driesen, Poederleeseweg 90 bus 6, Lille. 014/88.23.91. Walter Van den Branden, Boskant 76, Lille. Telefoon werk Molenmuseum Wachtebeke 09/342.42.40.

De uitgever heeft er naar gestreefd auteursrechten op de illustraties te regelen volgens wettelijke bepalingen. Diegene die meent zekere rechten te kunnen doen gelden, wordt verzocht zich alsnog tot de uitgever te wenden.

Alles uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook mits vermelding van de naam van de auteur en de jaargang van de heemkundige kring "Norbert de Vrijter"

De gebroeders Gaulard

In ons laatste jaarboek publiceerden wij een artikel over "Sint-Antonius-Abt, tweede patroon en populaire heilige te Lille". In dit artikel wordt gesproken over het hergieten van de drie klokken door de gebroeders Gaulard uit Dessel. Ons lid Ludo Cuynen uit Turnhout heeft ons een brief geschreven met wat aanvulling over de gebroeders Gaulard. Graag drukken wij hierbij deze brief integraal af zodat onze leden hiervan ook op de hoogte gebracht worden. Wij hopen dat deze brief nog navolging krijgt en wij staan steeds open voor reacties of opmerkingen op onze artikels.

Enkele dagen geleden ontving ik het jaarboek 2000 van uw Heemkundige Kring "Norbert de Vrijter".

Ik heb uw bijdrage gelezen over "Sint-Antonius-abt, tweede patroon en populaire heilige te Lille". Mijn aandacht ging nog meer naar het gedeelte dat handelt over "De Antoniusklok". Op pagina 83 schrijft u dat de opdracht voor het hergieten van de drie klokken op 10 mei 1824 werd gegeven aan de gebroeders Gaulard uit Dessel. Laat mij toe u hierover enige bedenkingen mee te delen.

Het klokgieten is één van de fascinerendste beroepen uit de geschiedenis. Klokkengieters werden trouwens ook aangetrokken voor het vervaardigen van geschut (kanonnen) voor de diverse legers die Europa destijds doorkruisten. In Europa is het ambacht ontstaan in de kloosters. In de volle Middeleeuwen heeft het uitoefenen van dit ambacht zich naar steden en goede afzetgebieden verplaatst. Zo is de streek van Lotharingen destijds zowat de bakermat geweest van talrijke klokkengieters. Door onze geschiedenisboekjes weten we dat dit gebied enkele eeuwen lang over en weer gekaatst werd tussen Frankrijk en Duitsland en regelmatig van nationaliteit veranderde. Niet te verwonderen dat de inwoners (en dus ook de klokkengieters) van dit onrustige land begonnen uit te zwermen en overal hun diensten aanboden waar ze er om verzocht werden. Eeuwenlang hebben rondreizende gieters hun klokken gegoten onder de toren waarvoor hun gietsel bestemd was. Het gieten van het vloeibare brons was een magisch moment dat gebeurde in absolute stilte. Lawaai en rumoer konden de betovering van het gieten doorbreken en verstoren alsof de boze geesten (duivels) ermee gemoeid waren. Na een gelukte gieting werd als dank het "Te Deum" aangeheven. De klank van de klok werd bepaald door de legering van het brons (koper en tin), het profiel en de stemming. Al deze aspecten behoorden tot de (familie-)geheimen van de klokkengieter en werden van vader op zoon overgedragen.

Zo waren de gebroeders Gaulard niet "uit" Dessel. Vermoedelijk hadden zij daar hun tijdelijk verblijf met hun tijdelijke werkplaats naar aanleiding van het gieten van één of meerdere klokken voor de plaatselijke kerk of voorkerken in de omgeving.

Zoals uit uw artikel terecht blijkt waren er twee Gaulard's bij het gieten van de drie klokken van Lille betrokken: J.B.N. en F.A.

Jean Baptiste Nicolas Gaulard werd geboren te Romain-sur-Meuse (Haute Marne in Frankrijk) op 23 juni 1774 als zoon van klokkengieter Martin en Marie Henriot. Hij huwde in 1838 met Cathérine Massé en vestigde zich te Zurlauben nabij Trier. Hij overleed er op 9 september 1849.

Zijn broer François Alexandre is eveneens geboren te Romain-sur-Meuse op 14 november 1791. In 1820 huwde hij met Marie Françoise Gouvenot. Hij was met zijn broer in de klokkengieterij geassocieerd en zette na diens overlijden het bedrijf verder tot hijzelf op 24 september 1863 overleed.

In 1816 goot Jean Baptiste Nicolas Gaulard samen met Clement Drouot klokken voor Lichtaart en in hetzelfde jaar voor Kessel. In 1817 goten beide broers met als "derde man" B.L.F. Reynaud drie klokken voor de Sint-Dymphnakerk te Geel, genaamd Dymphna, Maria en Martinus. In 1823 goot Jean Baptiste Nicolas Gaulard alleen twee klokken voor Vorselaar en in 1824 samen met zijn broer François Alexandre de drie klokken voor Sint-Pieters-Lille. In 1830 werd ook een klok voor Rijkevorsel gegoten.

Ook in de toren van de Sint-Pieterskerk te Turnhout hangen twee luidklokken van de gebroeders Gaulard met de volgende opschriften en gegevens:

- O.L. Vrouwklok

FABRICAE SUMPTU FUSA AC DIVAE VIRGINI SACRA SUB R.A.D.
JOANNE JACOBO JOSEPHO MOONS PLEBANO - PATRINI GUILIELMUS
VERSTEYLEN AEDITUUS, ET MARIA ANNA PETRONILLA SWAAN.

Deze klok vertoont naast biezen en siermotieven een duif met open vleugels en daaronder, op een voetstuk, een Mariabeeld met een staf (?) in de rechterhand en met kindje Jezus op de linkerarm. Langs de andere zijde leest men in een rechthoekje (5 x 7,8 cm): Jn Bte Nas Gaulard / Fondateur de clo / ches à Romain : sur meuse, Dept. Haute Marne.

- Sint-Jansklok

FABRICAE EXPENSIS SUM FUSA AC DIVO JOANNI SACRATA SUB
R.A.D. JOANNE JACOBO JOSEPHO MOONS PLEBANO / PATRINI PETRUS
JOANNES DE NEF FABRICAE SECRET., ET ANTONIA COLETA
MICHIELSEN.

Ook hier werden biezen, siermotieven en het rechthoekje met de naam van de gieter aangebracht alsook een mansfiguur met een vaantje in de rechterhand; rechts van hem staat een boompje en links een haas of vos (?).

Ik hoop, geachte heer, dat ik met deze gegevens iets kan bijdragen aan de klokkengeschiedenis in Lille.

Cuynen Ludo

Bien

In verband met het artikel “niet warm, niet willen” ontvingen we een reactie van André Pluym. Ook deze reactie geven we graag aan u door.

Over Frans “Bien” JACOBS verscheen een mooi stukje in het jaarboek 2000 van de Heemkundige Kring “Norbert de Vrijter”. Hierin staat vermeld dat de toenaam “Bien” een afleiding was van zijn grootmoedersnaam DE BIE. Dit is helaas niet zo.

Frans “Bien” zijn grootmoeders waren immers Joanna Juliana VAN LOOY (langs vaderszijde) en Philippina COPPÉ (langs moederszijde). Het is wellicht deze PhilipPINA die haar mogelijke roepnaam PINA of PIEN doorgegeven heeft aan haar dochter Joanna Josephina PROOST, de moeder van Frans “Bien”. Van PIEN naar BIEN is in de volksmond maar een kleine stap.

Frans “Bien” heeft zijn grootmoeder Philippina zelf nooit gekend. Ze was immers al overleden voor Frans geboren werd.

Ter info:

JACOBS Franciscus Maria
°Lille, 29/03/1899
+Herentals, 29/02/1980

zoon van:

JACOBS Petrus Augustinus °Lille, 10/03/1865 +Lille, 03/12/1952	X	PROOST Joanna Josephina °Lille, 31/07/1859 +Lille, 01/06/1944

zoon van:

dochter van:

JACOBS Franciscus X VAN LOOY Joanna Juliana ° Lille, 17/11/1835 °Poederlee, 18/10/1840 +Lille, 10/07/1910 +Lille, 04/05/1909	X	PROOST Carolus X COPPÉ Philippina °Lille, 13/04/1823 °Herenthout, 01/10/1814 +Lille, 01/10/1898 +Lille, 22/03/1874

't Is immers ook best mogelijk dat BIEN afkomstig is van FIEN, de tweede naam van Frans “Bien” zijn moeder.
Welk was haar roepnaam?

André Pluym

Kempense schuur te Gierle wordt gerestaureerd.

Een van de beschermde monumenten van de deelgemeente Gierle is de gekende, nu nog vervallen Kempense schuur, gelegen aan de Singel. Bij Koninklijk Besluit van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, afdeling Monumenten en Landschappen werd deze schuur als monument geklasseerd op 23 oktober 1997. De historische waarde wordt in dit besluit als volgt omschreven: *'Deze langschoor dateert minstens uit de 18de eeuw en maakte vanaf zijn oorsprong deel uit van het hoeve- en brouwerijcomplex aan de overzijde van de Singel, zgn. Latijnse school en jeneverstokerij'*.

Foto : Jos Aerts

In een krantenknipsel van dinsdag 26 maart 1974 lezen we onder de titel : *"Gierle een ander Bokrijk"* reeds een pleidooi voor het behoud van de 'schuur' en omgeving van het dorpsplein achter de kerk. De schrijver stipte aan: *' Gierle bezit een historisch waardevolle dorpskern die*

door het gebruik van de gepaste middelen te behouden en te verfraaien is en aantrekkelijk te maken voor de toerist. Gierle kan aldus een merkwaardige halt vormen op de druk bezochte Taxandria- of Grenslandroute evenals een aantrekkingspool voor de vakantiegangers van de uit te bouwen recreatiezone De Lilse Bergen'.

In de toenmalige gemeenteraad nam burgemeester dr. Alfons Uyterhoeven het voortouw. Hij was een fervent voorstander voor het behoud van de Gielse dorpskern, die hij wou bewaren en

restaureren. De burgemeester wou dat Gierle zijn Kempense eigenheid zou behouden, dat het dorp als het ware een klein maar springlevend Bokrijk zou worden. De gemeenteraadsleden

van Gierle volgden de ideeën van hun burgemeester en stonden achter het project. Maar de tijd om hun gedachten rondom dit project uit te werken kregen ze niet meer.

Want dan kwamen er de verkiezingen en op 1 januari 1977 de fusie van de gemeenten. Gierle zou samen met Poederlee, Lille en Wechelderzande de fusiegemeente 'Lille' vormen.

Maar ook de nieuwe gemeenteraad van 'groot-Lille' bleek bekommerd te zijn om het cultuur-historisch patrimonium van de gemeente. En dan begint eigenlijk het ganse verhaal van de historische 'Schoor' van Gierle.

In zitting van 16 november 1977 besloot de gemeenteraad van Lille over te gaan tot de aankoop uit de hand van de eigendom sectie C nrs. 642b en 643e, groot volgens meting 1293m² en omvattend de grond met schoor en bergplaats. De bedoelde eigendom was toen in handen van de kinderen De Cannière-Smolderen. De aankoop werd verricht voor openbaar nut, namelijk de inrichting van een cultuurcentrum, *'overwegende dat deze schoor met weinig kosten in eigen beheer kan worden ingericht als gebouw voor allerlei culturele manifestaties ...'* zo vermeldde de raadsbeslissing .

De onderliggende gedachte was om er een ontmoetingscentrum in te richten. De akte van aankoop werd verleden voor de notarissen Nolens en Schuermans op 31 maart 1978. Korte tijd daarna werd het kleine gebouwtje, dat dicht aan de schoor stond en gekend was onder de naam 't Mestputteke, afgebroken.

En dan volgde er nog een zeer lange periode van onzekerheid. De stelling van cultuurcentrum werd verlaten en men opteerde daarna voor de inrichting van een bibliotheek in de schoor. Maar dit ontwerp leek te duur uit te vallen. De schoor werd sindsdien door het gemeentepersoneel gebruikt als bergplaats voor allerlei materiaal. Maar de staat van de schoor

verslechterde en de gemeenteraad stelde zich de vraag of het niet beter zou zijn om alles af te breken en met nieuwe materialen opnieuw te beginnen. Maar de Dienst Monumenten en Landschappen verzette zich tegen deze gang van zaken daar de 'schoor' als historisch gebouw gelegen was in een beschermd dorpsgezicht.

Vanaf 1995 heeft het Lillese gemeentebestuur overwogen om deze 'Kempense schoor' te laten klasseren als monument, gezien de onmiddellijke omgeving van het dorpsplein reeds als monument geklasseerd was. En eens de bescherming een feit zou zijn dan kon er over een eventuele restauratie gesproken worden. Eens het dossier van de aanvraag voor klassering rond was, is het in feite vrij snel gegaan. Met de uiteindelijke klassering van de Gielse 'schoor' op de Singel als beschermd monument in 1997.

Restauratie :

Nadat de 'Gielse Schoor' als beschermd monument erkend was kwam de volgende stap van het gemeentebestuur om een aanvang te maken van de plannen om de historische schoor te restaureren. Het werd de bedoeling om er een ontmoetings- en soort cultureel centrum van te maken. De Kempense Schoor zou een ruimte worden waar mensen elkaar kunnen ontmoeten tijdens tentoonstellingen, voordrachten, lezingen, toneelavonden enz... Aanvankelijk zou er niets mogen bijgebouwd worden. Denk maar aan het nodige sanitair en infrastructuur dat noodgedwongen dergelijk centrum met zich meebrengt. Uiteindelijk verkreeg het gemeentebestuur de toelating om een bijgebouwtje op trekken naast de schoor. Hier komen dan de toiletten die eveneens als openbare toiletten kunnen gebruikt worden. De schoor zelf zal in zijn geheel gerestaureerd worden maar dan voorzien van de nodige isolatie, verlichting en verwarming.

Eigenlijk is het project nog in korte tijd kunnen afgewerkt worden. De voorstudie werd afgerond op 11 december 1998. Het restauratiedossier werd opgemaakt op 28 juni 1999. De Ministeriele Machtiging werd bekomen op 12 april 2000. De aanbesteding van de werken gebeurde op 21 september 2000. De toelating van de provincie kwam in het gemeentehuis toe

in februari 2001. De gunning van de werken aan bouwbedrijf Goossens NV. geschiedde op 30 oktober 2000. En het bevel tot aanvang van de werken werd gegeven op 14 maart 2001. De start van de restauratiewerken aan de Gielse Schuur is voorzien op 18 april 2001 en de voorlopige oplevering van de werken is voorzien in oktober 2001.

Na jaren van onzekerheid omtrent de uiteindelijke bestemming van deze historische schuur op de Singel te Gierle is thans een periode van blij vooruit zien angebroken.

Als heemkundige kring kunnen wij alleen maar dit initiatief toejuichen en als straks de restauratie een feit zal zijn, is het typische dorpscentrum van Gierle een echt Kempisch monument rijker. Vele inwoners uit de vier Lilse deelgemeenten zullen uiteindelijk kunnen gebruik maken van deze stijlvolle infrastructuur die de ‘Schuur’ zal bieden voor talrijke manifestaties van verscheidene aard.

Geschiedenis en bewoners van de schuur:

Deze Kempense schuur heeft steeds deel uitgemaakt van het vroegere landbouwcomplex dat aan de overkant van de Singel ligt. De gekende ‘Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden’ van graaf Ferraris, vervaardigd tussen 1772 en 1778 en volledig op het terrein opgenomen maakt reeds gewag van een gebouw dat ons direct naar de schuur leidt. Langs het ‘grondboek’ van Gierle dat dateert vanaf 1686 en loopt tot 1815 komen we heel wat te weten over de eigenaars van het gebouwen complex aan de overkant van de ‘schuur’. Het is dus zo goed als zeker dat het dezelfde eigenaars van de schuur zijn, omdat het een geheel was.

Aldus zien we als vroegste eigenaar Nicolaes Verelst. Deze was schout van Lille, Wechelderzande en Vlimmeren vanaf einde 1590. Volgens het overlijdensregister van Gierle overleed hij op 23 augustus 1620, maar zijn grafzerk vermeldt 17 december 1620. Naast zijn ambt was hij lakenhandelaar. Hij huwde eerst met Elisabeth van Schaluynen en later hertrouwde hij met Helena Donckers Jansdochter van 's Hertogenbosch.

Dochter Anna uit het eerste huwelijk, huwde met Nicolaes Pauly of Pauwels. Deze was schout van Gierle tot 1668. Hetzij door erfenis of door aankoop werden de echtelieden Pauly-

Verelst onder andere eigenaars van de schuur. Doch de pestepidemie van 1667-1668 sloeg hard toe bij de familie: Anna Verelst overleed op 9 oktober 1668, haar echtgenoot overleefde haar tien dagen.

Hun dochter, Maria Anna Pauly, gedoopt te Gierle op 24 oktober 1627, huwde met Cornelis De Vrijter. Deze zou schout van Gierle worden tot 1694. Hij was tevens secretaris van de dorpen Lille, Wechelderzande en Vlimmeren. De familie De Vrijter-Pauly woonde voornamelijk in het gebouw aan de kerk en bleven tot de dood van Cornelis in 1702 en van Maria Anna in 1703 eigenaars van o.a. de ‘schuur’.

Na scheiding en deling van de erfgoederen in 1703 werden de gebouwen en ook de schuur aangekocht door Fredericus Ambrosius De Vrijter. Deze was de zevende zoon op rij van de voorgaanden. Hij vervulde eveneens het schepenambt en overleed op 20 september 1707.

Zijn weduwe verliet later Gierle. Het goed aan de kerk kwam in handen van zijn dochter Catharina Clara De Vrijter, gedoopt op 16 december 1706. Zij huwde Jan Gerard Smolderen, mogelijk afkomstig uit Tiel, maar stierf op 6 juli 1742, na de geboorte van hun enige nakomeling, Anna Maria Catharina. Jan Gerard Smolderen huwde vervolgens met Catharina Dionijs van Gierle. Samen met zijn echtgenote en de later geboren kinderen bewoonde hij het huis en hof aan de kerk, dat eigendom bleef van Anna uit zijn eerste huwelijk. Doch in 1770 kocht Jan Gerard Smolderen-Dionijs het goed af.

Zoon Jacob Gerard Smolderen, gedoopt te Gierle op 3 januari 1749, erfde vervolgens het genoemde goed. Hij huwde met de Gielse Anna Catharina Peeters en stichtte een kroostrijk gezin van veertien kinderen.

Ondertussen werd voor het eerst, tussen 1772 en 1778, Gierle in kaart gebracht dank zij graaf de Ferraris. Op deze kaart zien we de schuur duidelijk aangeduid.

Jacob Gerard werd tijdens de volkstelling van 1796 geboekt als akkerman en brouwer. De brouwerij was dus toen al een feit. Na het overlijden van Jacob Gerard Smolderen op 23 september 1816 en van Anna Catharina Peeters op 2 oktober 1824 blijven een aantal kinderen het goed aan de kerk bewonen en uitbaten.

In 1869 wordt het ganse erfbezit onder de erfgenamen van Jacob Gerard Smolderen-Peeters verdeeld. Ferdinand Smolderen werd eigenaar van het huis en de schuur aan de kerk. Hij overleed op 4 april 1873, ongehuwd en kinderloos. Zijn erfgoederen kwamen in handen van Jan en Theresia Smolderen, kinderen van brouwer Hendrik en Maria Theresia Eyskens. Jan Smolderen huwde Anna Clara Caeymaex, dochter van de Lichtaartse burgemeester.

Jan Smolderen-Caeymaex bleek in 1878 alleen eigenaar te zijn geworden. Deze brouwerhereboer was gedurende veertig jaar Bestendig Afgevaardigde in het provinciebestuur van Antwerpen. Hij overleed op 9 augustus 1904, zijn echtgenote op 1 oktober 1928.

Hun zoon Jules Smolderen vervulde gedurende tientallen jaren het ambt van burgemeester van Gierle. Hun dochter, Augusta Maria Josepha huwde Achilles Armand De Cannière. Zij verhuisde in 1903 naar Leuven en erfde, na erfdeling in 1951, de Schuur en 't Mestputteke. Zij overleed op 11 november 1974. De nalatenschap kwam aldus in onverdeeldheid aan de elf kinderen De Cannière-Smolderen.

En zoals we hierboven al aanhaalden kocht het Lilse gemeentebestuur de 'schuur' aan in 1977 en zo is onze cirkel helemaal rond.

Eind goed, al goed zouden we also kunnen schrijven. De jaren van aftakeling van dit beschermd erfgoed van de Gielse 'schuur' zijn voorbij. Eens hersteld in haar originele toestand zal het gerestaureerde complex wonderwel tot zijn uiting komen in het Gielse dorpsplein. Vele Kempense gemeenten zullen wellicht jaloers zijn op dit dorpsplein waar men nog de sfeer ademt van de negentiende eeuw.

Het Lilse gemeentebestuur maakt van het project van deze restauratie van de Gielse 'schuur' werkelijk een erezaak. Met het initiatief '*Restauratie van de historische schuur, gelegen aan de Singel, centrum van Gierle*' schreef het zelfs in op een wedstrijd uitgeschreven door de Koning Boudewijnstichting met als hoofdprijs 'Fonds Louis Paul Baron Suetens'. Een prijs die uitgelooft wordt aan verenigingen of besturen die zich op een bijzondere wijze inzetten voor het '*Behoud en beheer van het ruraal erfgoed*'.

Laat ons hopen dat het project van de restauratie van de Gielse 'schuur' in de smaak zal vallen en op een waardering zal kunnen rekenen.

Jos Aerts

Bronnen :

- Ministerieel Besluit houdende bescherming als monument, stads- of dorpsgezicht. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. 23 oktober 1997.
- Walter Van den Branden, lic. hist. *De Schuur aan de Singel te Gierle*. Historische nota. Ottergem, 12 juli 1996.
- Gemeentehuis Lille - Administratie, *bundel 'Schuur Gierle'*.
- Heemkundige Kring 'Norbert de Vrijter', Archief: diverse krantenartikels.

Kempense schuur te Gierle wordt gerestaureerd.

Een van de beschermde monumenten van de deelgemeente Gierle is de gekende, nu nog vervallen Kempense schuur, gelegen aan de Singel. Bij Koninklijk Besluit van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, afdeling Monumenten en Landschappen werd deze schuur als monument geklasseerd op 23 oktober 1997. De historische waarde wordt in dit besluit als volgt omschreven: *'Deze langschoor dateert minstens uit de 18de eeuw en maakte vanaf zijn oorsprong deel uit van het hoeve- en brouwerijcomplex aan de overzijde van de Singel, zgn. Latijnse school en jeneverstokerij'*.

Foto : Jos Aerts

In een krantenknipsel van dinsdag 26 maart 1974 lezen we onder de titel : *"Gierle een ander Bokrijk"* reeds een pleidooi voor het behoud van de 'schuur' en omgeving van het dorpsplein achter de kerk. De schrijver stipte aan: *'Gierle bezit een historisch waardevolle dorpskern die*

door het gebruik van de gepaste middelen te behouden en te verfraaien is en aantrekkelijk te maken voor de toerist. Gierle kan aldus een merkwaardige halt vormen op de druk bezochte Taxandria- of Grenslandroute evenals een aantrekkingspool voor de vakantiegangers van de uit te bouwen recreatiezone De Lilse Bergen'.

In de toenmalige gemeenteraad nam burgemeester dr. Alfons Uyterhoeven het voortouw. Hij was een fervent voorstander voor het behoud van de Gielse dorpskern, die hij wou bewaren en

restaureren. De burgemeester wou dat Gierle zijn Kempense eigenheid zou behouden, dat het dorp als het ware een klein maar springlevend Bokrijk zou worden. De gemeenteraadsleden

van Gierle volgden de ideeën van hun burgemeester en stonden achter het project. Maar de tijd om hun gedachten rondom dit project uit te werken kregen ze niet meer.

Want dan kwamen er de verkiezingen en op 1 januari 1977 de fusie van de gemeenten. Gierle zou samen met Poederlee, Lille en Wechelderzande de fusiegemeente 'Lille' vormen.

Maar ook de nieuwe gemeenteraad van 'groot-Lille' bleek bekommerd te zijn om het cultuur-historisch patrimonium van de gemeente. En dan begint eigenlijk het ganse verhaal van de historische 'Schoor' van Gierle.

In zitting van 16 november 1977 besloot de gemeenteraad van Lille over te gaan tot de aankoop uit de hand van de eigendom sectie C nrs. 642b en 643e, groot volgens meting 1293m² en omvattend de grond met schoor en bergplaats. De bedoelde eigendom was toen in handen van de kinderen De Cannière-Smolderen. De aankoop werd verricht voor openbaar nut, namelijk de inrichting van een cultuurcentrum, *'overwegende dat deze schoor met weinig kosten in eigen beheer kan worden ingericht als gebouw voor allerlei culturele manifestaties ...'* zo vermeldde de raadsbeslissing .

De onderliggende gedachte was om er een ontmoetingscentrum in te richten. De akte van aankoop werd verleden voor de notarissen Nolens en Schuermans op 31 maart 1978. Korte tijd daarna werd het kleine gebouwtje, dat dicht aan de schoor stond en gekend was onder de naam 't Mestputteke, afgebroken.

En dan volgde er nog een zeer lange periode van onzekerheid. De stelling van cultuurcentrum werd verlaten en men opteerde daarna voor de inrichting van een bibliotheek in de schoor. Maar dit ontwerp leek te duur uit te vallen. De schoor werd sindsdien door het gemeentepersoneel gebruikt als bergplaats voor allerlei materiaal. Maar de staat van de schoor

verslechterde en de gemeenteraad stelde zich de vraag of het niet beter zou zijn om alles af te breken en met nieuwe materialen opnieuw te beginnen. Maar de Dienst Monumenten en Landschappen verzette zich tegen deze gang van zaken daar de 'schoor' als historisch gebouw gelegen was in een beschermd dorpsgezicht.

Vanaf 1995 heeft het Lillese gemeentebestuur overwogen om deze 'Kempense schoor' te laten klasseren als monument, gezien de onmiddellijke omgeving van het dorpsplein reeds als monument geklasseerd was. En eens de bescherming een feit zou zijn dan kon er over een eventuele restauratie gesproken worden. Eens het dossier van de aanvraag voor klassering rond was, is het in feite vrij snel gegaan. Met de uiteindelijke klassering van de Gielse 'schoor' op de Singel als beschermd monument in 1997.

Restauratie :

Nadat de 'Gielse Schoor' als beschermd monument erkend was kwam de volgende stap van het gemeentebestuur om een aanvang te maken van de plannen om de historische schoor te restaureren. Het werd de bedoeling om er een ontmoetings- en soort cultureel centrum van te maken. De Kempense Schoor zou een ruimte worden waar mensen elkaar kunnen ontmoeten tijdens tentoonstellingen, voordrachten, lezingen, toneelavonden enz... Aanvankelijk zou er niets mogen bijgebouwd worden. Denk maar aan het nodige sanitair en infrastructuur dat noodgedwongen dergelijk centrum met zich meebrengt. Uiteindelijk verkreeg het gemeentebestuur de toelating om een bijgebouwtje op trekken naast de schoor. Hier komen dan de toiletten die eveneens als openbare toiletten kunnen gebruikt worden. De schoor zelf zal in zijn geheel gerestaureerd worden maar dan voorzien van de nodige isolatie, verlichting en verwarming.

Eigenlijk is het project nog in korte tijd kunnen afgewerkt worden. De voorstudie werd afgerond op 11 december 1998. Het restauratiedossier werd opgemaakt op 28 juni 1999. De Ministeriele Machtiging werd bekomen op 12 april 2000. De aanbesteding van de werken gebeurde op 21 september 2000. De toelating van de provincie kwam in het gemeentehuis toe

in februari 2001. De gunning van de werken aan bouwbedrijf Goossens NV. geschiedde op 30 oktober 2000. En het bevel tot aanvang van de werken werd gegeven op 14 maart 2001. De start van de restauratiewerken aan de Gielse Schuur is voorzien op 18 april 2001 en de voorlopige oplevering van de werken is voorzien in oktober 2001.

Na jaren van onzekerheid omtrent de uiteindelijke bestemming van deze historische schuur op de Singel te Gierle is thans een periode van blij vooruit zien aangebroken.

Als heemkundige kring kunnen wij alleen maar dit initiatief toejuichen en als straks de restauratie een feit zal zijn, is het typische dorpscentrum van Gierle een echt Kempisch monument rijker. Vele inwoners uit de vier Lilse deelgemeenten zullen uiteindelijk kunnen gebruik maken van deze stijlvolle infrastructuur die de 'Schuur' zal bieden voor talrijke manifestaties van verscheidene aard.

Geschiedenis en bewoners van de schuur:

Deze Kempense schuur heeft steeds deel uitgemaakt van het vroegere landbouwcomplex dat aan de overkant van de Singel ligt. De gekende 'Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden' van graaf Ferraris, vervaardigd tussen 1772 en 1778 en volledig op het terrein opgenomen maakt reeds gewag van een gebouw dat ons direct naar de schuur leidt. Langs het '*grondboek*' van Gierle dat dateert vanaf 1686 en loopt tot 1815 komen we heel wat te weten over de eigenaars van het gebouwen complex aan de overkant van de 'schuur'. Het is dus zo goed als zeker dat het dezelfde eigenaars van de schuur zijn, omdat het een geheel was.

Aldus zien we als vroegste eigenaar Nicolaes Verelst. Deze was schout van Lille, Wechelderzande en Vlimmeren vanaf einde 1590. Volgens het overlijdensregister van Gierle overleed hij op 23 augustus 1620, maar zijn grafzerk vermeldt 17 december 1620. Naast zijn ambt was hij lakenhandelaar. Hij huwde eerst met Elisabeth van Schaluynen en later hertrouwde hij met Helena Donckers Jansdochter van 's Hertogenbosch.

Dochter Anna uit het eerste huwelijk, huwde met Nicolaes Pauly of Pauwels. Deze was schout van Gierle tot 1668. Hetzij door erfenis of door aankoop werden de echtelieden Pauly-

Verelst onder andere eigenaars van de schuur. Doch de pestepidemie van 1667-1668 sloeg hard toe bij de familie: Anna Verelst overleed op 9 oktober 1668, haar echtgenoot overleefde haar tien dagen.

Hun dochter, Maria Anna Pauly, gedoopt te Gierle op 24 oktober 1627, huwde met Cornelis De Vrijter. Deze zou schout van Gierle worden tot 1694. Hij was tevens secretaris van de dorpen Lille, Wechelderzande en Vlimmeren. De familie De Vrijter-Pauly woonde voornamelijk in het gebouw aan de kerk en bleven tot de dood van Cornelis in 1702 en van Maria Anna in 1703 eigenaars van o.a. de 'schuur'.

Na scheiding en deling van de erfgoederen in 1703 werden de gebouwen en ook de schuur aangekocht door Fredericus Ambrosius De Vrijter. Deze was de zevende zoon op rij van de voorgaanden. Hij vervulde eveneens het schepenambt en overleed op 20 september 1707.

Zijn weduwe verliet later Gierle. Het goed aan de kerk kwam in handen van zijn dochter Catharina Clara De Vrijter, gedoopt op 16 december 1706. Zij huwde Jan Gerard Smolderen, mogelijk afkomstig uit Tiel, maar stierf op 6 juli 1742, na de geboorte van hun enige nakomeling, Anna Maria Catharina. Jan Gerard Smolderen huwde vervolgens met Catharina Dionijs van Gierle. Samen met zijn echtgenote en de later geboren kinderen bewoonde hij het huis en hof aan de kerk, dat eigendom bleef van Anna uit zijn eerste huwelijk. Doch in 1770 kocht Jan Gerard Smolderen-Dionijs het goed af.

Zoon Jacob Gerard Smolderen, gedoopt te Gierle op 3 januari 1749, erfde vervolgens het genoemde goed. Hij huwde met de Gielse Anna Catharina Peeters en stichtte een kroostrijk gezin van veertien kinderen.

Ondertussen werd voor het eerst, tussen 1772 en 1778, Gierle in kaart gebracht dank zij graaf de Ferraris. Op deze kaart zien we de schuur duidelijk aangeduid.

Jacob Gerard werd tijdens de volkstelling van 1796 geboekt als akkerman en brouwer. De brouwerij was dus toen al een feit. Na het overlijden van Jacob Gerard Smolderen op 23 september 1816 en van Anna Catharina Peeters op 2 oktober 1824 blijven een aantal kinderen het goed aan de kerk bewonen en uitbaten.

In 1869 wordt het ganse erfbezit onder de erfgenamen van Jacob Gerard Smolderen-Peeters verdeeld. Ferdinand Smolderen werd eigenaar van het huis en de schuur aan de kerk. Hij overleed op 4 april 1873, ongehuwd en kinderloos. Zijn erfgoederen kwamen in handen van Jan en Theresia Smolderen, kinderen van brouwer Hendrik en Maria Theresia Eyskens. Jan Smolderen huwde Anna Clara Caeymaex, dochter van de Lichtaartse burgemeester.

Jan Smolderen-Caeymaex bleek in 1878 alleen eigenaar te zijn geworden. Deze brouwerhereboer was gedurende veertig jaar Bestendig Afgevaardigde in het provinciebestuur van Antwerpen. Hij overleed op 9 augustus 1904, zijn echtgenote op 1 oktober 1928.

Hun zoon Jules Smolderen vervulde gedurende tientallen jaren het ambt van burgemeester van Gierle. Hun dochter, Augusta Maria Josepha huwde Achilles Armand De Cannière. Zij verhuisde in 1903 naar Leuven en erfde, na erfdeling in 1951, de Schuur en 't Mestputteke. Zij overleed op 11 november 1974. De nalatenschap kwam aldus in onverdeeldheid aan de elf kinderen De Cannière-Smolderen.

En zoals we hierboven al aanhaalden kocht het Lilse gemeentebestuur de 'schuur' aan in 1977 en zo is onze cirkel helemaal rond.

Eind goed, al goed zouden we alzo kunnen schrijven. De jaren van aftakeling van dit beschermd erfgoed van de Gielse 'schuur' zijn voorbij. Eens hersteld in haar originele toestand zal het gerestaureerde complex wonderwel tot zijn uiting komen in het Gielse dorpsplein. Vele Kempense gemeenten zullen wellicht jaloers zijn op dit dorpsplein waar men nog de sfeer ademt van de negentiende eeuw.

Het Lilse gemeentebestuur maakt van het project van deze restauratie van de Gielse 'schuur' werkelijk een erezaak. Met het initiatief '*Restauratie van de historische schuur, gelegen aan de Singel, centrum van Gierle*' schreef het zelfs in op een wedstrijd uitgeschreven door de Koning Boudewijnstichting met als hoofdprijs 'Fonds Louis Paul Baron Suetens'. Een prijs die uitgelooft wordt aan verenigingen of besturen die zich op een bijzondere wijze inzetten voor het '*Behoud en beheer van het ruraal erfgoed*'.

Laat ons hopen dat het project van de restauratie van de Gielse 'schuur' in de smaak zal vallen en op een waardering zal kunnen rekenen.

Jos Aerts

Bronnen :

- Ministerieel Besluit houdende bescherming als monument, stads- of dorpsgezicht. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. 23 oktober 1997.
- Walter Van den Branden, lic. hist. *De Schuur aan de Singel te Gierle*. Historische nota. Ottergem, 12 juli 1996.
- Gemeentehuis Lille - Administratie, *bundel 'Schuur Gierle'*.
- Heemkundige Kring 'Norbert de Vrijter', Archief: diverse krantenartikels.

Gratis namiddag-uitstap

op zaterdag 26 mei 2001

naar LIER, de PALLIETERSTAD

**Samenkomst aan de “Carpool” van de snelweg te
Wechelderzande waar we met eigen vervoer
vertrekken**

STIPT om 13:00

13:45 Begijnhofwandeling met bezoek aan de **begijnhofkerk**.

Het Lierse begijnhof is een typisch voorbeeld van een stratenbegijnhof dat zijn ontstaan kent in de 13de eeuw. Men betreedt het via een monumentale poort. Het belangrijkste monument is ongetwijfeld de Sint-Margaretakerk. De kerk biedt een prachtig interieur

14:45 Bezoek aan het **Stadhuis** met de ongewone combinatie van een gotische toren op een rococogebouw

De meeste gevels die de Grote Markt sieren zijn in verschillende neostijlen opgetrokken na de Eerste Wereldoorlog. Het voornaamste monument is ongetwijfeld het stadhuis. Bij het betreden van het stadhuis wordt men getroffen door een prachtige houten wenteltrap die zich naar de eerste verdieping zwiert zonder ergens te moeten steunen

15:30 De **Zimmertoren** van klokkenmaker Lodewijk Zimmer;

Op 29 juni 1930 werd de Zimmertoren ingehuldigd. De wijzerplaten van de jubelklok - 13 in totaal - zijn aangebracht in de voorgevel. Het merkwaardige is dat het ganse mechanisme aangedreven wordt via 1 moederuurwerk.

Een afsluiter op een gezellig terras in het zonnetje?

17:00 Vertrek naar Lille

**De jaarlijkse heemkundige reis gaat door op zaterdag 8 september 2001.
Meer in het volgend contactblad van augustus.
Houd deze datum vrij!**

De Heemkundige kring zoekt medewerkers

De heemkundige Kring doet bij deze een oproep aan alle belangstellenden, zowel in de lokale als familiegeschiedenissen. Wij hebben dringend behoefte aan medewerkers bij de opzoeken, computerfanaten om teksten in te voeren en te bewerken, lezers om artikelen van andere heemkundige kringen samen te vatten.

U ziet, voor elke belangstellende is er wel iets naar zijn kunnen en op zijn maat. Kandidaat-medewerkers melden zich bij de bestuursleden. Wij kijken alvast uit!

De Heemkundige Kring legt een fototheek aan van Groot-Lille

- Werp uw oude, recente foto's of dubbels niet weg!
- Groepsfoto's, vieringen of zichten zijn interessant
- Namen erbij - als het nog kan - maken het vollediger!
- Wij bewaren ze in ons archief voor de toekomst.
- Geef ze aan één van onze bestuursleden

Onze oprechte dank

GEDICHTEN OVER LILLE, POEDERLEE, GIERLE EN WECHELDERZANDE

Frans Wouters uit Poederlee is op zoek naar de tekst van het lied dat wijlen Louis Neefs uit Gierle zong over "M'n dorp in de Kempen".

De bedoeling van Frans is om liedjes en gedichten uit de vier deelgemeenten te verzamelen. Indien u ook andere gedichten of liedjes (teksten) heeft over een van onze vier gemeenten zal hij die graag ontvangen.

Gevraagd wordt om deze op te sturen tav Frans Wouters, Herentalsesteenweg 72 in 2275 Poederlee.